

დ რ მ ე ბ ა

სურათებიანი დამატება

გაზეთის № 260 შაბათი, 21 ნოემბერი 1909 წ. დამატების № 46

ტკბილი ღუღუკი.

1.

დაუფიწყარია სიყრმის მეგობარი. თუნდ გაგყაროთ ცხოვრების მზემ, მაინც მისი სახე ნათლად არის აღბეჭდილი გულში, როგორც ბაღის სახე დასაწყისად ღრმად შეკავშირებული სურათები ცხოვრებისა თუ ბუნებისა. ხომ დიდი ხანია რაც ჩემი ძმობილი მიხა დამშორდა, მაგრამ დღესაც თვალწინ მიდგა მიმზიდველი მისი სახე. ბიძაშვილები ვიყავით და დიდი მეგობრები ერთმანეთისა, ძმად შეფიცულნი.

ჩვენი ოჯახებიც მეგობრობდნენ ერთმანეთს, თუმცა განაყოფები იყვნენ და მტრები უნდა ყოფილიყვნენ. ეს იმისთვის, რომ ჩვენი სახლი უფრო დაწინაურებული იყო ცხოვრებაში პატივითა თუ დოვლათით და არაფერს ედავებოდა ჩამორჩენილ განაყოფს; ბიძა და ძალუა კისეთი კეთილი, ისეთი ღვთისნიერი ხალხი იყო, რომ მათ გულში ვერ ისადგურებდა შური.

თითონ მე ძიანთ ღარიბ ოჯახში უფრო მიხაროდა, სანამ ჩვენ შეძლებულ სახლში: პატარა მიხა ხომ მიზიდავდა იქით, ძალუა და ძიაც გულს მიხვევდნენ, მიაღერებდნენ, მანებებდნენ. იმათი ცხოვრება უფრო წყნარი იყო და ტკბილი; ცოლ-ქმარი უსიტყვოდ იტანდნენ შრომას თუ გაჭირებას. მუშაობდნენ ყოველწამს, საყვედური და გმობა კი არ გამოიგონია მათგან არასოდეს, შეწყობილად სწევდნენ ცხოვრების უღელს, თანხმობით; ერთმანეთს რომ აღერსით შეხედავდნენ, ერთმანეთს რომ ტკბილად გაუღიმებდნენ, დარდი ღებოდა მათ გარეშამო.

ისე ვმუშაობდი ძიანთ ოჯახში, როგორც მათი სახლის შვილი. ჩვენები მიშლიდნენ, მაგრამ ვერ შევიგენი, რად არ უნდა მეშრომა იქ, სადაც მიხა ირჯებოდა. თავი დამანებეს. ყველა სამუშაო გაზიარებული გვქონდა. წყალი ერთად ამოგვქონდა წყაროდან, კვერზე ერთად ვუსხედით, კალოს ერთად ვგვიდით, გუთანზე ჯერი ერთად მიგვქონდა; ბზეს ვუყრიდით ხარ-კამეჩს, ვუჭრებდით. მომწონდა სოფლური სამუშაო ჩვენ. ოჯახში კი არაფერი ესეთი არ იყო, რადგან ჩვენები პურსა თუ ღვინოს სოფლიდან ჰკრფებდნენ, უბრალო საქმეს კი მოჯამაგირე აკეთებდა და დედა კაცი. რა უნდა გამეკეთებინა შინ? წიგნში ჩაცქერა კი არ მომწონდა. მე და მიხას ძალიან გვიხაროდა, როცა ძია ტყეში წაგვიყვანდა. იმ ღამეს ძალუანთა ვიძინებდი, რადგან უნათებლივ უნდა გავდგომოდით გზას. ესლაც ყურში მიდგა ძიას ნადვლიანი ურმული. გრილოდა, ძიას ნაბადში ვეხვევოდით, მზის ამოსვლას ველოდით.

— ბიჭო, დათიკო, აგერ მგელი, ჩვენ კენ იხედება, — მეტყოდა შემკრთალი მიხა.

სატრფო, — სურათი ტუმონისა.

— მართლა, კაცო, ჩვენ კენ მოდის, — მიუგებდი ამხანავს და კოფოსკენ ვიწვევდით შეშინებულნი.

რომ მიუახლოვდებოდით, ჩვენვე გვეცინებოდა ჩვენ შიშზე: პირდაპირი ნადირის მაგივრად ჯირკი დაგვხვდებოდა ხოლმე ან ჯაგი. ტყეში ვშველოდით ძიას: ხარებს ვყარაულობდით, ურემს საგორავს მივცემდით, ფიჩხს მოვათარვედით, ვათვლიერებდით საორთითე ტოტს თუ სასურუხე ხეს, ვკრიდით სახრებს. მიხას მამას უყვარდა ხის მუშაობა და შეშის თუ ფიჩხის ურემს უთუოდ წამოაყოლებდა გამოსადეგ მასალას, რომ მოცილილ დროს ეჩორკნა იგი. კაბდოს თუ ფიწალს, არნადს თუ ნიჩაბს თითონა სთლიდა. ღაძვრებოდა ტყეში. ხეებს ვათვლიერებდით, ხილს ვეტანებოდით, ფრინველს ვაფრთხობდით, ციყვს ვესროდით, ვგლეჯდით ჩადუნას თუ ბუერას. ხანდისხან მივიყუყუებოდით ხის ძირას და ყურს ვუგდებდით ტყის ათასნაირ ხმაურობას. მიხას გატაცებით უყვარდა ეს უცნაური ხმები. შიში შეგვიპყრობდა, ჟრუანტელი გვივლიდა ტანში, მეტადრე თუ მისწყდებოდა ძიის ნაჯახის ხმა.

— ბიჭო, დათიკო, აქ კიდევ ვყოფილვართ ჩვენ, არ გახსოვს? — არა... როგორ ვიქნებოდით, როცა აქათ არასოდეს ვარ წამოგუყვანილვართ ძიას?!

— როგორ არა! მე ვყოფილვარ. მაშინაც ასეთივე ხმები მესმოდა, ხეები კი უფრო დიდრონი იყო მაშინ, — მეტყოდა მიხა და შემკრთალი ახამხამებდა დაგანიერებულ თვალებს.

ვერ გამეგო, რად ეჩვენებოდა ასე მიხას. როცა ამის მამასა ვკითხავდით, ისიც დასცინოდა ბაღს. გვარწმუნებდა, აქეთ ჯერ არა ჰყოფილხართო. მიხას მაინც არა სჯეროდა მაინც დარწმუნებული იყო თავის სიმართლეში. ესევე მოსდიოდა მიხას, როცა სათევზაოდ მივდიოდით, ან მინდორში, ყვავილებისა, ცერცვისა და ბარდანის დასაქრფად: უეცრად შესდგებოდა გაფითრებული და დაი-

ქინებდა, სწორედ ეს კიდევ მინახავს, ეს ხმა კიდევ გამოიგონიაო. მეტადრე სცნობდა ხმებს. უცნაური ხმები ესმოდა მიხას, რომლებიც ჩემს ყურს ვერ ახწევდა. გაინახებოდა, სახე გაეცრიცებოდა, თვალები უელავდა და მიეპყრო ყური იღუმალ ხმებისთვის, თუმცა გარეშემო სიჩუმე იყო და მყუდროება.

— აღრეც გამოიგონია ეს ხმები, ვიცნობ! გესმის შენც? — არაფერიც არ მესმის, კრინტსაც არავინა სძრავს. — როგორ? მართლა არ გეყურება?! — მეტყოდა გაკვირვებული და ნადველი შეაჩნდებოდა თვალეში.

2. თავისებური ბავშვი იყო მიხა. სუფთა სახე, გამხდარი, ფერმკრთალი; გატაცებული, ქვეყნის გაღმა მაყურებელი თვალეები. როცა რამე საგანზე ლაპარაკობდა, ვისმე ესაუბ-

რებოდა, თითქო ვერ ჰხედავდა საგანს, ვერც მოსაუბრეს: შორს იყურებოდა, სივრცეში. მაგრამ თუ გამოაფხიზლებდი, თუ მიიზიდავდი იმის სრულ ყურადღებას, მისი თვალები მიიღებდნენ გამოკვეთულ მეტყველობას, აეგზნებოდნენ, მთელ სახეს აცისკროვნებდნენ. სახე ცოცხლდებოდა, მიმზიდველი ხდებოდა. მკვერმეტყველიც იყო მიხა და ეს იყო მიზეზი, რომ ძალიან გვიყვარდა, როცა ზღაპარს მოგვითხრობდა, ან რამე საშინელ შემთხვევას გვიამბობდა რომელიც ცოტათი და ირჩეოდა ზღაპრებისაგან, რადგან იგი ნახევარზე მისი ოცნების ნაყოფი იყო. ისე უბრწყინავდნენ მაშინ მიხოს თვალები, რომ ბნელ ღამეში ანათებდნენ. სასალი ბიჭი იყო, მაღალი, სუსტი აგებულობისა. გლეხურ შრომას ვერ იტანდა: ღონე არ მოსდევდა იმდენი. მე ვჯობდი ამგვარ მუშაობაში, თუმცა სხვანაირად ვიყავი აღზრდილი. ვერც აწყობოდა გლეხურ გარემოებას. შრომობდა, თავს არა ჰზოგავდა, მაგრამ გული მაინც სხვა მხარეს მიეზიდებოდა, ოცნებათა სამფლობელოსაკენ ეწეოდა. ჩაცმა სუფთად უყვარდა, მოხდენილად, იმის ტანზე ფარატინი რამ უფრო ჰშველოდა, ვიდრე სხვის ტანზე ახალი: კახტა ბიჭი თითონ ამშვენებდა ტანისამოსს.

ანბანი მიხამ ჩვენ სახლში ისწავლა. მამა ჩემმა ასწავლა წიგნი და მაშინვე დავითნი მისცა ხელში, რადგან აზრად აჰქონდა ოდესმე დიაკვნობა მიეღებინებინა.

— კარგი დიაკვანი დადგება მიხა: გარკვევით კითხულობს, ხმა სუფთა აქვს და გალობის კილოსაც ადვილად ითვისებს, — იტყოდა ხოლმე მამა.

მაგრამ მიხა ვერ შეეთვისა ეკლესიურს და მუყაითობა ვერ გამოიჩინა ფსალმუნთა ზეპირობაში. თუ თავისუფალ დროს იპოვიდა, ზღაპრებსა თუ ლექსებს ეწაფებოდა. მწყურ

ვალისით; ამგვარ წიგნებს სულ უბით ატარებდი. ბატის ფთის კალამს ჩემზე მარჯვედა სკრიდა. ყველაზე საყვარელი საგანი იმისთვის სიმღერა იყო თუ მწყობრ გალობას ან სიმღერას გაიგონებდა, სმენად ვადაიქცევოდა და მაშინ ხმების გარდა ამ ქვეყნად აღარა არსებობდა რა იმისთვის. თითონაც იცოდა ღიღინი, მაგრამ ნელი ხმა ჰქონდა.

— სუსტი ხმა იმისთვისა აქვს, რომ ჯერ ბაღლია და ნაზი, დავაჟკაცდება, ხმა გაუძლიერდება და თუნდ დიდ ტაძარს შეამკობს თავისი გალობით! — იტყოდა ხოლმე მამა.

დიდ აღტაცებაში მოჰყავდა მიხა მუსიკის ხმას. სალამური, თარი, ჩანგური, დუდუკი და ყოველგვარი შეწყობილი ღმბილი თქმა საშინლად აღელვებდა. ზურნის მაღალ ხმას კი ვერ ეწყობოდა, ვერც დაირ-ნაღარის თქრიალს. ყურსა მტკენსო, იტყოდა ხოლმე. თოგირით ხმას ან ჰანგს უკიდურეს აღტაცებაში მოჰყვანდა მიხა; მაშინ სრულებით ველარ იკავებდა თავს და ხან ნეტარების ღმილად გარდაიქმნებოდა, ხან სევდის ცრემლებად იღვრებოდა.

— ბიჭო დათიკო, მოგვარ თუ არა ყური იმ ხმას, მაშინვე მენიშნა, მაშინვე მიგზვდი, რომ ნაცნობი ჰანგი იყო. ის ხმა კიდევ გამიგონია როდესაც დიდი ვიყავ დასულ. სხვანაირად ვცხოვრობი! — მეტყოდა საიდუმლოდ ფერმიზილი და ათრთოლებული მიხა.

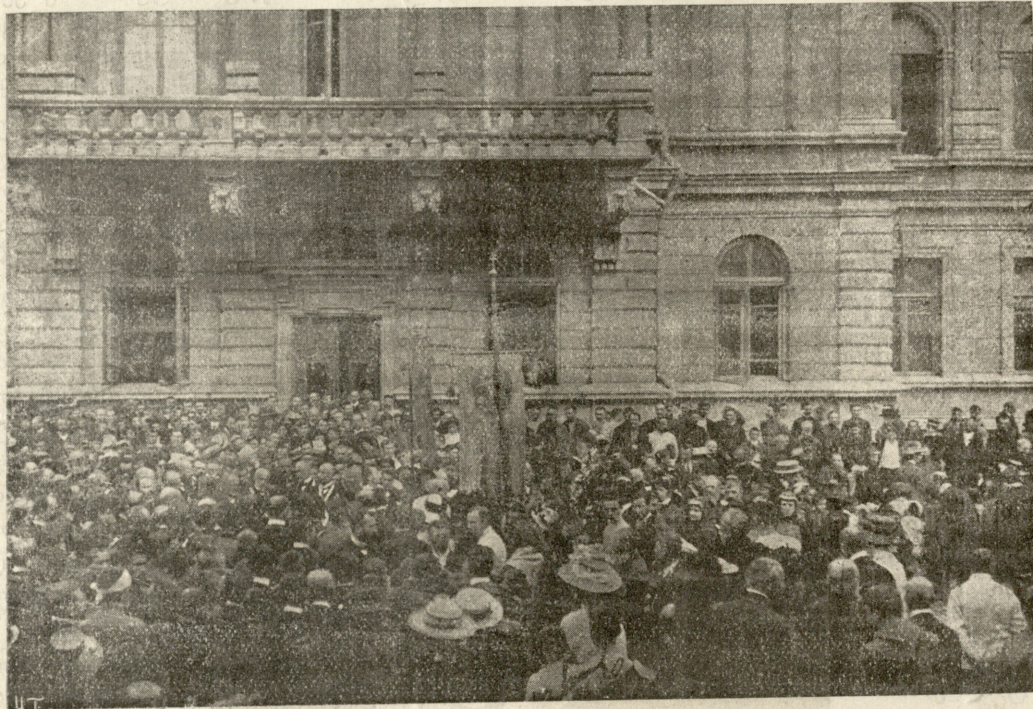
— რას ამბობ, ბიჭო! როგორ იქნებოდი დიდი, ან როდის იცხოვრებდი სხვანაირად, ან სად გაიგონებდი მაგისთანა ხმებს სხვანაირად? შენ ხომ ამ სოფლიდან ფეხი არსად გადაგიდგავს?! — ვეტყოდი გაკვირვებული, მაგრამ მიხა ვერ

დამერწმუნებინა. არ ამიხიბლებოდა, მხოლოდ ნაღვლიანად შემომხედავდა.

ფრთხილი ქცევისა იყო, სულ იმასა სცდილობდა, არავისთვის ეწყენინებინა, არავისთვის დაეშავებინა რამე. სხვის ტანჯვაზე თითონაც უტანჯებოდა გულჩვილი. ქათამს ვერ დაჰკლავდა გაჭირვებაში. სხვის უმართებულო ქცევაზე თუ სიტყვაზე თითონ წითლდებოდა უმწიკვლო.

3.

ვიზრდებოდი მეგობრები და თანდათან შორდებოდნენ ერთმანეთს გზანი ჩვენის ცხოვრებისა: ჩემი გზა ხელოვნური იყო და გადადიოდა სხვა და სხვა სასწავლებელზე, ხოლო მისი ბილიკი ბუნების კალთას ასდევდა და დედამიწის წილს არა ჰშორდებოდა, თუმცა კი მიხას მისწრაფება თუ აღფრთოვანებული გრძობა-გონება უფრო შეეფერებოდა ხელოვნებას ან მეცნიერებას. ენქლილივით ბიჭი ვიყავ, ქედ მაღალი, მკლავ ძლიერი, ბუნების შვილი, მისი ტრფიალი. იცით როგორ მიყვარდა ბუნება, იცით როგორი ტკივილი ვიგრძენი, როდესაც ამგლიჯეს დედამიწის კალთას და გადამრგეს ქალაქის მოკირწყლულ ქუჩაზე, სადაც ბაღახის ხილვა მენატრებოდა?! ეჰ!..

გრ. ვოლსკის დაკრძალვა ბათუმში.

თვით-მმართველობის შენობასთან ბათუმის ქალაქის თავი სიტყვას ამბობს.

და, ქალებს მუშტრის თვალით დაეუწყეთ მზერა. აქაც გამოჩნდა, როგორ განსხვავდებოდა ჩვენი შეხედულობა ამ სანუკვარ საგანზე: მე რომ მიხაროდა ქალი, მე რომ სხეთლით ვაფასებდი მას, მე რომ ნაწილნაწილ ვსწონავდი მას და პირდაპირ გული მითქმიდა მისთვის, ის ქალს რომ უყურებდა, თავის ოცნებას ეძებდა მის პიროვნებაში და მარად იტანჯებოდა, რადგან ვერც ერთში ვერა პოულობდა იმ ოცნების ნასახს.

— რა ვქნა, დათიკო, ხომ კარგი ქალია შუქური, ხომ ლამაზაც არის, კეთილიც, გამრჯელიც, კარგი ოჯახისაც, მაგრამ მაინც გული ვერ შემეწყვია მასზე, გული არ მიმწევს მისკენ, რადგან შუქური ის არ არის, რომელსაც მე ვეძებ.

— ახლა ვინ გინდა, რომ შეგხვდეს, რომელ მზეთუნახავი? გლეხის გოგოს კვლობაზე მაგ ქალს წუნი არა აქვს. მე დიდის სიამოვნებითა შევირთავდი მავას შენს ადგილას.

— განა უკეთესს ვეძებ, მაგრამ ეგ არ არის ჩემი ცოლი. მე ჩემს მეუღლეს ვიცნობ, ვნახამ თუ არა მაშინვე ვიცნობ, ვნახამ თუ არა, მაშინვე ვიცნობ ხმაზე და თვალებზე.

— შენს ცოლს, თუ შენს საცოლეს?

— ცოლს მეტქი, კაცო, მეუღლეს! — მითხრა მიხამ და შეწითლდა! თვალებში მოკრთალება რამ გამოეხატა.

— როგორ?!

— გეტყოდი, მაგრამ არ მომისმენ, გაგიკვირდება, განაგრძო იმან ხმა დაბლა.

შემდეგში ხილად ვეწვევოდი ხოლმე სოფელს და ვხედავდი, რომ გულითაც ვშორდებოდი მას, ახალი გზა მიპყრობდა და ძალით მარონინებდა აღნიშნულ მზისაკენ. მიხა მაინც ვერ შესთვისებოდა სოფელს. თუმცა სოფლის ცხოვრებას მაგრა ჩაებოქა ბიჭი, მაგრამ თავის სისხლ-ხორცად კი ვერ გარდაექმნა; იგი ისევ ოცნების კაცად რჩებოდა და ოცნებები უფრო უძლიერდებოდნენ, მთლალა სთქავდნენ მის არსებას.

გადიოდა დრო. უღვაში ამოგვიზიზინდა, ხმა შეგვიბოხ-

— მიხა! რილაცის თქმა გინდა, ვერ კი მნდობიხარ. მაშ ჩვენ მეგობრობის ქსელში ძაფი ჩაწყვეტილა? — ვუსაყვედურე მე.

— ძმა ხარ ჩემი და მიყვარხარ, მაგრამ მაინც მეძნელება გულახდით გაამბო ყველაფერი; მეშინიან, ვაი თუ შენც ვერ გაიგო ჩემი დარდი და გამკიცხო.

ცნობის მოყვირობამ შემიპყრო და მივეფერე, რომ მეთქმევიინებინა საიღუმლო. მიხა დამყვა.

— ყური დამიგდე! განმარტოვებულა და ვკრძნობ თავს. გარშემო ბნელა. მყვანან ღედამა, ნათესავები, ნაცნობები, მაგრამ მე იმათ ვერა ვცნობ.

ვერა ვხედავ, ისინი ჩემთან არ არიან; ვერც ისინი მხედვენ, ვერა მცნობენ, მათ ვერ ჩამოუხედნიათ ჩემს გულში, რომ დანიახონ ჩემი გულის კვეთება. ერთადერთიმეგობარი შენა მყეხარ ამ ქვეყნად, მხოლოდ შენთვის ჩამივლია სარტყელში ხელი, მაგრამ ხანდისხან ისე მეჩვენება, თითქო შენც უნდა ხელიდან დამისხლტე და მიეფარო ჩემს თვალთაგან. მაშინ მე მთლად მარტო დავრჩები ამ თვალუწვდენელ სივრცეში და ჩამთქავს ბნელი. ყოველთვის კი ეგრე არა ვყოფილვარ, მახსოვს, ბინდბუნდად მაგონდება ის დრო, როდესაც წინად ვცხოვრობდი ისევ ამ ქვეყნად, ისევ აქ. ხომ ბევრჯერ მითქვავს შენთვის, მაგონდება მეთქი ესა თუ ის ადგილი თუ მდებარეობა ტყეში, მინდორში, მდინარის პირას, ან სხვაგან. თანდათან გამოვირკვიე გონებაში ეს ყველაფერი და ეხლა დანამდვილებით ვიცი, რომ ოდესმე კიდევ ვცხოვრობდი ამ ქვეყნად.

— როგორ, კაცო, მეორედ ხომ არ გაჩნდებოდი ამ ქვეყნად?!

— დაიცა სიტყვას ნუ შამაშლოვინებ! ზოგიერთ ადგილას ხომ ჯერ არა ვყოფილვარ, მაგრამ რომ ჩაეფიქრდები, მაშინვე მომაგონდება, იქ რა არის ან როგორ არის მოწყობილი არემარე და როცა მივალ, სწორედ ისე დამხვდება ყოველივე, როგორც წარმოდგენილი მქონდა. ეს იმისთვის, რომ ვიცი იქაურობა. უწინაც ვყოფილვარ იქ. მაშინდელი მახლობელნიც მაგონდებიან სიზმარივით, მაგრამ ისინი სხვები იყვნენ, სხვანაირნი. მაშინ მე ცოლიცა მყვანდა და ძალიანაც მიყვარდა. ცხადად მახსოვს მისი ხმა, მისი თვალეზი. შევხვდები თუ არა, მაშინვე ვიცნობ. მისი ხმა შიგა და შიგ მაგონდება: ფრინველთა გალობაში, წყლის ჩხრიალში, ღუღუკის ტკბილ რაკრაკში, სალაპორის სტვენაში თუ თარის წკრიალშია ჩაწული მისი ხმის ბგერა და მე ვარჩევ იმ ტკბილ ხმებს, მე ვგრძნობ მათ. მისი ხმა უფრო კი ღუღუკის სევდიან ჰანგებშია ჩაქსოვილი.

— არა, ძმავე, ვერ გამიგია, რას უბნობ. თუ ღმერთი გწამს, მაგისტანებს ნულარ გამაგონებ!

— აკი გითხარი, ვერ მიმიხვდები და დამცინებ მეთქი.

— არ კი დაგცინი, მაგრამ თუ ჩემი ხათრი გაქვს, მაგისტანა ამაო ოცნებებს თავი დაანებე!

მიხამ ნაღვლიანად შემომხედა და გაჩუმდა.

4.

რაკი წამოიზარდა მიხა, უფრო აპყარა გული სოფელს და სოფლის შრომას, თვალი ქალაქისაკენ დაიჭირა. არც მაგდენი სამუშაო და იყო სოფლად იმის სახლში: მიწა ძალიან ცოტა ჰქონდათ, ტყე სულ არ გააჩნდათ, ხოლო სხვის ტყეში გადასახადი წაუმატეს, ვენახიც აღარაფერს იძლეოდა, რადგან ვაჟს ავადმყოფობა მოერია და ვენახის წამლობა კი ჯერ არ იყო შეთვისებული ჩვენში. ბაღს გული აპყარეს ძიანთ და სხვა სამუშაოს ორი ვაჟკაცი აღარა სჭირდებოდა. რადგან მიხა საშინლად მიიწვედა ქალაქისაკენ და სოფლადაც უიმისოდ არა ფუქტდებოდა რა, ამისთვის დართეს

ი. ზარდალიშვილი, ქარ. სცენის მხახიობი.

მას ნება ქალაქში ჩასულიყო, იქ ეცადნა თავისი ბედი. ტუილისში მიხამ რამდენჯერმე იცვალა ადგილი და ბოლოს მიეკედლა სოვდაგარ მეწვრიმალეს: ჯერ უბრალო ბიჭად მსახურებდა მასთან, მერე უფრო მეტი საქმე ანდეს და ბოლოს, რაკი შეიგნეს მისი მუყაითობა და პატიოსნება, ნოქრად დააყენეს მით უფრო, რომ წერაკითხვა კარგი იცოდა და დავთრების წარმოება შეეძლო.

მიხა კმაყოფილი შეიქმნა თავის ბედისა. ჯამაგირი ჰყოფნიდა, კიდევ რჩებოდა, რადგან მცირე მოთხოვნილებები ჰქონდა. წიგნის კითხვას ძალიან მიეჩვია; ბევრ ქართულ წიგნს იძენდა და სწავლობდა. ერთადერთი მისი გასართობი მუსიკა იყო. სადაც შეიძლებოდა საკრავების ხმის გაგონება, მიხა იქ გაჩნდებოდა უექველად. უფრო ნაღვლიანი ხმები მოსწონდა თარისა თუ ღუღუკისა. უყვარდა სიმღერაც, მაგრამ მხოლოდ წყნარი და სევდიანი. ამ ხმებში, საკრავებისა თუ სიმღერის ხმებში, მიხა აღტაცებაში მოჰყვანდა ზოგიერთ ბგერას, ზოგიერთ მიმოხერას ხმისას. როცა მიხა ყურს მოჰკრავდა იმათ, ფიქრდებოდა, ღელავდა ხან სიამოვნებით, ხან სიმძიმით. სიმღერის თქმაში თუ საკრავების ხმაში მიხა დაეძებდა უფრო იმ აღნიშნულ ამოძახილს, იმ განსაზღვრულ ბგერას. თუ ახლო ვიჯექი, მაშინვე მანიშნებდა, რომ ყურადღება მიმექცია სწორედ იმ ხმებისთვის.

— იცი, დათიკო, ის ჩემი მომხიბლავი ხმები დიდი ხნის გაგონილნი არიან ჩემგან და ნავრძობნი; ისინი მე მაგონებენ უწინდელ დროს, დიდი ხნის წარსულს. ის ხმები თანაც გარს ევლებიან ჩემთვის დაუფიწყარს სახეს. ვაი, რომ ყველა ეს მაგონდება მხოლოდ გაკვრით, იგი წარსული მხოლოდ გაივლევებს ხოლმე ჩემს გონებაში და მსწრაფლ მიეფარება! გარკვევით კი ვერაფერი დამისახა გონებაში. როცა ხმებს ვუვდებ ყურს, იმ დაკარგულ ძვირფას სახეს მივსდევ გონების თვალთ, მაგრამ ვერ მივწვდენივარ, ვერ გამოპირ-

ბ. კოლიბელი, ახალი მხახიობი ქართულ სცენისა.

კვევია იგი სავსებით. ეს არის ჩემის ტანჯვის დაუშრეტელი წყარო.

მე აღლო ავიღე და შევნიშნე ის ხმები, რომლებიც სწვდებოდნენ ჩემის მეგობრის გულს და იტაცებდნენ. იმ

ხმების გარკვევაში და შესწავლაში მებმარებოდა თითონ მიხას სახის მეტყველება, მისი სახის ცვლილებანი უტყუვრად მაჩვენებდნენ იმ ხმებს, ისე რომ ბოლოს ის ხმები მე მთლად დავიხსომე და გავიკვივე. იცით, რომელი ხმები იყო? ეს ის ხმები იყო, როდესაც საკრავის ჟღერა უახლოვდება ადამიანის ხმას, როდესაც სიმთა თრთოლაში ხორციელდება ადამიანის ამოძახილი. სიმებში ხომ ადამიანის ხმა არის ჩაწეული.

საკრავის ხმის მოსმენის შემდეგ მიხა ყოველთვის ძლიერ დელავდა, მოუსვენრად იყო, ტანჯვას განიცდიდა სულიერს, რადგან ის ხმები საიდუმლოობით მოცულს ჟამს აგონებდნენ, სანეტარო რამ ადგილს და დროს, სანუკვარს რასმე ცხოვრებას გარდასრულს. მიხა იგონებდა იმ ძნელ მოსაგონს, სცდილობდა გამოერკვია ბნელიდან უწინდელი თავისი ცხოვრება, სცდილობდა ცხადად დაეხატა გონებაში მიმზიდველი სურათი ძვირფას არსებისა, რომელიც ატკობდა ოდესმე მის ყოფას, მაგრამ იგი წარსული უსხლტებოდა მას გონების თვალს და განუტყვრეტელის ბურისით იმოსებოდა. ესა სტანჯავდა მიხას, აწამებდა, ასეველიანებდა. მისი გონების თვალი იმ მიმზიდველს, ხოლო ბინდით მოსილ სურათს მიეპყრო, იმ სურათს მიეზიდნა მისი არსება, როგორც ანდამატს ძლიერს და ეს იყო მიზეზი, რომ მიხა სავსებით არ ცხოვრობდა აწმყოთი, იგი ვერ შეცურებულყო ცხოვრების ზღვაში, ვერ შეპრეოდა მის ტალღებს და სოფლის გარე გაიყურებოდა, სხვა რამ ცისკროვან არესაკენ ეჭირა თვალი.

მ.

მიჭკროდა დრო. მე უკვე გავათავე სწავლა, შევედი კარგ სამსახურში და გამოწყობილმა დავიწყე სეირნობა ქვაშვეთის ბაღში თუ ბულვარზე. ქალის კვალი ნათელ რამ სრედ მეჩვენებოდა და მივსდევდი მას გატაცებით. ახალი ხალხი გავიცან, ახალი ნაცნობები გავიჩინე. განათლებულთა და წარმატებულთა წრისაკენ ვიწვედი, რადგან ჩემს თავს განათლებულად ვსთვლიდი, ჩემი თანამდებობა შესამჩნევი მეგონა და დაწინაურებასაც ველოდი. გულის ვარდასაც მალა წრეებში ვეძებდი. ზვიადად მეჭირა თავი, ამაყად.

თუმცა პირს ვარიდებდი ძველ ნაცნობებს, მაგრამ გულიდამ კი ვერ ამოვირეცხე ისინი, მეტადრე ზოგიერთი მათგანი: ვერ ვივიწყებდი მდაბიო, გარნა კეთილსა და გულუბრყვილო ოჯახებს, ვერა ვწყვეტდი მათთან კავშირს, მიხაც ისევე მიყვარდა, მეგობრობის გარდა პატივისცემასაც ვგრძნობდი მისადმი, რადგან თუმცა ნასწავლი ვიყავი და საპატიო, მაინც ვხედავდი, რომ ვერა ვსჯობდი მას ვერც გრძნობათა სიფაქიზით, ვერც ბუნებრივის გამჭირიანობით გონებისა, ვერც თვალად-ტანად. მალა-მალაღი, ტან წვრილი; ფერმკრთალ სახეზე შავი ხუჭუჭი წვერ-ულვაში, ბარად გატაცებული დიდრონი თვალები, სუფთა ქცევა, უკიდურესი უანგარობა. ყველა ამას ვგრძნობდი და ვხედავდი, ყველა ამას ვაფასებდი, ყველა ეს უნებლიეთ პატივისცემას იწვევდა მიხასადმი და მით უფრო, რომ ჩემს ახალ ამხანაგებში და მეგობრებში ვერვპოვებდი ამგვარ თვისებებს. გონება რომ აფასებდა მიხას, გულიც მისკენ იყო, სიყრმიდგანვე მასთან შექცისილი გული. მასთან სულით ვისვენებდი, მასთან მოვიხსნიდი ხოლომე ჩემს ხელოვნურ მედიდურობას და გადავდებდი; ვჭკუტუტებდით მეგობრულად, ვუზიარებდით ერთმანეთს გულის ნაღებს.

უმთავრესი საგანი ჩვენის საუბრისა იყო ის უცნაური შეხედულობა ქვეყნიერებაზე თუ ცხოვრებაზე, რომელიც ჰქონდა ჩემს მეგობარს და რომელიც ეხლა შეურყვეველ რწმენად გარდაქცეოდა: ბევრს ახალ საგანს, თუ არსებას, ბევრს ახალს მოვლენას ბუნებაში თუ ცხოვრებაში ისე უყურებდა ის, როგორც უკვე ცნობილს და გამოცდილს, რომელიც ადრევე ენახა ან გადაჭხედოდა. ხომ პატარობითვე ჰქონდა მას ესეთი მიმართულება გონებისა, ეხლა ესეთი ჰაზრთა დენა ასე გაუძლიერ-

და, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში წინასწარმეტყველებრივ განსკვრეტდა მომავალს და დანამდვილებით მოუთხრობდა მას. ის გონების თვლით ჰხედამდა ზოგჯერ იმას, რაც ჯერ არ არსებობდა, განსკვრეტდა თვით დაფარულ ფაქტებს, ჯერეთ სიტყვებში განუხორციელებულს ჰაზრებს თუ გრძნობებს და ამ სანახაობით ჰხიბლავდა ჩემს გონებას, არყევდა ჩემს რწმენას, ლამის ცრუმორწმუნებათა ტალღით წაუღეკე ჩემი მსოფლიო შეხედულობა. თუ სკოდნოდათ ჩემი მეგობრის ესეთი ნიჭი, სწორედ გულთმისნად დასახამდნენ მას.

მე ვუხსნიდი, რომ ამა თუ იმ საგანს ან ადგილ-მდებარეობას, ან ცხოვრების ის პირველად ჰხედამდა, მაგრამ რადგან მის გარკვეულს ცნობიერებას აღნიშნულ საგანზე წინ უსწრობს მისივე გაურკვეველი ცნობიერება იმავე საგანზე, ამისთვის საგანი მეორდება გონებაში; იმას კი ჰგონია, მეორედ ვხედავო. მაგრამ მიხა ნაღვლიანად მიყურებდა და თავს იქნევდა უთანხმოების ნიშნად: იმას რღმადა სწამდა თავისი შეხედულობა.

მიხასა ჰქონდა დასახული იმ ქალის სახეც, რომელსაც ის სათავისოდ გამოელოდა, რომელიც ჯერ არ შეხვედროდა მას ის კი თავის მეუღლეს ეძახდა და დარწმუნებული იყო, რომ შეეყრებოდა და იცნობდა. იმ ქალის თვალებს, მის ხმას ნათლად ამიწვრდა მიხა და მოელოდა მას მოუთმენლად.

— ვგრძნობ, დარწმუნებული ვარ, რომ ჩემი ცოლი, სწორედ ის ქალი, რომელიც მეუღლე იყო ჩემი, სცხოვრებს ეხლა ამ ქვეყნად; გული მეუბნება, რომ შევხვდები მას. მაშინ შევიქმნები ბედნიერი, მაშინ ქვეყნიერება ესეთი ბნელი აღარ იქნება ჩემთვის. ჩვენნი სულნი იცნობენ ერთმანეთს, რადგან ჩვენ კიდევ გავვივლია ერთად გზა ცხოვრებისა.

— მაშ მიამბე, როგორა სცხოვრობდით მაშინ, ან სადა სცხოვრობდით, ან რითი დათავდა მაშინ თქვენი არსებობა?

— ახ! ვერ შემძლიან მოვიგონო, ჩემს გონებას ბუნდი რამ ზეწარი აქვს ვადაბურვილი და იგი ფარდა ჰფარავს ჩემს უწინდელ არსებობას. სწორედ ესა მტანჯავს გამოუთქმელად. ვიცი, რომ გვიყვარდა ერთმანეთი; ეხლაცა ვგრძნობ იმ ტანჯავს, რომელმაც განვლო ჩემს გულში, როდესაც მოვსწყდი მას. ყველა სხვა გარემოება წაშლილია ჩემს გულში და წყვდიადით მოსილი. ნაწყვეტ-ნაწყვეტად მაგონდება მისი საყვარელი სახე და იერი, შიგადაშიგ მაგონდება მაშინდელი ცხოვრების ვითარებები, მაგრამ ძალიან იშვიათად და ისიც შემთხვევით.

— მაშ იცნობ, რომ შევხვდეს შენ საბედოდ გაჩენილი ქალი?

— მაშინვე! მახსოვს მისი თვალები, ყურში მიდგა მისი ხმის ზოგიერთი ბგერა, მთლიანად კი ვერ წარმომიდგენია ჩემის გულის ვარსკვლავი.

— იმან რომ ვერ გიცნოს და არ გამოგყვებს?

— დმერთმა ნუ ქმნას! დავიღუბები მაშინ, წყვდიადი დამნთქამს სამუდამოდ.

ამას და ამგვარს რომ მეტყუდა ჩემი მეგობარი, სახე უფითრდებოდა, თვალები ეგზნებოდა და უცნაური დელვა იბყრობდა მთელ მის არსებას. ბევრჯერ ჟრუანტელს დაურბენია ჩემთვის ამისთანა საუბრის დროს, მეტადრე თუ ლამე ჩამოგვივარდებოდა ამ საგანზე ლაპარაკი; ბევრჯერა ვცადე კეთილგონიერ გზაზე დამეყენებინა ჩემი მეგობარი, ამეღები-ნებინა ხელი ამისთანა საკვირველ ცრუმორწმუნებაზე, მაგრამ ამოოდ. მაინც და მაინც საშიში კი არ იყო მისთვის ამისთანა რწმენა, რადგან მას არამც თუ არავითარი მანვე გავლენა არა ჰქონდა მის ცხოვრებაზე, არამედ სწორედ ეს რწმენა და სულის სწორის მოლოდინი იყო იმის მიზეზი, რომ ახალგაზრდა პატიოსნად ინახამდა თავს და ფაქიზად.

გ. ბარნოვი.

(შემდეგი იქნება)

